

§ 13–16

Chachipe te hasnilpe finlandicka, meänkielicka thaj samicka pe krisa

13§ Kodo savo si hamime vaj zhal anda kavereste ande jekh krisi vaj ande varesavi butji kaj jekh chachimaskikrisi, cinikrisi (tingsrätt), mark- thaj miljödostol vaj sjörättsdomstol khetanes kusa krisakokrujipe savo pherdo vaj varekatji perel khetanes kusa e komuni *Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala* thaj *Övertorneå* si chachipe te hasnin finlandicka vaj meänkielicka pe krisi vaj zhikaj dikhelpe pa bajo, pa krisi vaj te si kado bajo varesar phanglo pe varesave anda kadala komuni. Sakade zhal pa samicka kaj jekh kacavi krisi savasa si krisakokrujipe pherdo vaj varekatji khetanes perel kusa e komuni *Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk* vaj *Kiruna*, pa krisi vaj te si kado bajo varesar phanglo pe varesave anda kadala komuni.

Chachipe te hasnilpe finlandicka, meänkielicka hajvi samicka zhal vi pe kodola krisa kaste jek krisako agor vaj so shutas tele ande jekh krisi vaj pe butja saveste si ando angluno kotor.

14§ Chachipe te hasnilpe finlandicka, meänkielicka vaj samicka ande krisa vaj ande bajura kaj e krisa pala 13 § inkrelande chachipe te del ande lila thaj iskirime bevizo pe kadi shib, chachipe te lel e lila save si anda kadi krisi vaj o bajo te avel tolmachime vorbenca pe kadi shib thaj chachipe pe jekh vorbime glasoski krisi angla krisi te vorbilpe pe kadi shib. E krisa trobun te tolmachin e lila thajiskirime bevizura shvedicka, tena naj kade ke naj anda soste.

Vi bi kadalesko trobul e krisi te dikhel te hasnil e minoritetickoshib ande penge kontaktura le zhenesa vaj kon zhal anda kodo zheno.

Ande sa le krisa thaj butja save inkren ande o chachipe te hasnilpe finlandicka, meänkielicka vaj samicka pe krisa pala 13 § si jekh doshalo vaj kon zhal anda kodo zheno haj naj les juridicko zhutori si atunchi chachipe te mangelp e gata krisi thaj sostar kadikris vaj so shutaspe tele thaj motivacija sostar kado sas, te avel perdal tolmachime pe kodi shib.

15§ Kodo savo kamel te hasnil finlandicka, meänkielicka vaj samicka kana e krisi zhal vaj kana jekh bajo dikhelpe perdal ande krisi pala 13 § trobun kado te mangan kana kezdil a krisako bajo vaj pinzhardjol o bajo vaj anglunes kana o zheno anglunes trobun te phenen vareso ande krisi vaj pa kado bajo.

Jekh mangipe te lelpe jekh tolmachipe pala 14 § trito kotor trobul te mangelp ande jekhe kurkeski vrama de khatar e krisi das gata vaj kana phendaspe so si, tena naj jekh kacavo mangipe chi kerdaspe majsigo sarso zhalas e krisi vaj bajo.

Te si ke manglan te hasnil minoritetickoshib vaj kam manglan te les jekh tolmachipe maj kishin sarso sikavel ando angluno thaj ando dujto kotor atunchi kodo shaj tena den. Jekh kacavo mangipe shaj vi tena den te si chachikanas ke kado naj pe khanikaski hasna.

16§ Te si jekh doshalao vaj kodo savo zhal anda doshalo si chachipe te hasnil finlandicka, meänkielicka vaj samicka ande krisi, te trobula tolmaches te anavelpe ando chachipe pala teleshuteza-konura ando 5 kap. 6-8 §§ thaj 33 kap. 9 § rättegångsbalken thaj 50-52 §§ zhutimaskeprocesa o zakono (1971:291).

Länsstyrelsen
Stockholm
Box 22067
104 22 STOCKHOLM
Tel: 010-223 10 00

Sametinget
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA
Tel: 0980-780 30

§ 17–18

Finlandicka, meänkielicka thaj samicka ande anglashkola, varesave kavera pedagogicka thana thaj phurengisama

17§ Chachipe ande varesave than te delpe anglashkola thaj varesave kavera pedagogicka thana pe finlandicka, meänkielicka vaj samicka reglirilpe ando 8 kap. 12 a § thaj 25 kap. 5 a § shkolako zakono (2010:800).

18§ Jekh komuna savi si ande jekh zhutimaskothan trobul te del kodoles te si shajipe te lel sa vaj cera maj but anda kodo zhutipe thaj kandajipe ando savo si kerdo pe phurengisama khatar le butjara save zhanen finlandicka, meänkielicka hajvi samicka.

18a§ Jekh komuna savi najande ande varesave zhutimaskothan trobul te shinaven kodolenge kon kado mangel jekh shajipe te lel sa vaj vaj somajbaro kotor anda kodo zhutipe thaj grizhipe so shaj lelpe ando phandadi tele shutino pe phurengisama khatar butjara save zhanen finlandicka, jiddisch, meänkielicka, romani shib vaj samicka, te si a komuna po vast kacave butjara saven si kadala shibengezhanajimata. Sakade zhal pe jekh komuna savi si andeando zhutimaskothan anda varesavi shib savi si avrianda kavera shiba.

18b§ E komuna trobul savo si anda kacavi grizha savi shaj lelpe pala 18 thaj 18 a §§ te dikhelpe le phurengisama chachipe te inkren penga kulturako identiteto.

18c§ E komuna trobul te del informacija kodoles kon mangel zhutipe ando savosi pe phurengisama pa shajipe pe kacavo zhutori thaj kandajipe savo si ando 18 thaj 18 a §§.

§ 19–21 Avrigrigate & Pratipe thaj kusa kaver

19§ Te si avri alome andasoste o regeringo shaj del avri sar te inkrelpe varesave raj save tordjon tela regeringo kadala trobun te lenpe avrigrigate khatar kodo so si teleshuto anda 8 §. Sakade zhal pala regeringosko chachipe pe landstingura thaj komuni ande pushimata pa komunalni raj.

20§ Zhutimaskerajengo inkeripe pa kado zakono trobun te pratlin les. O regeringo javil avri o zakono pa savo vaj save raj save trobun te ashon lashe pala pratipe. Kado pratimaskomusajipe chi lel avri o pratimaskomusajipe savo inkrelpe vaj si pe kavera rajkane thana.

21§ Jekh rajkanothan kas si pratimaskomusajipe trobun pashakado perdal vorbakozhutipe, informacija thaj sa kacave thanende te zhutin kavere zhutimaskerajen kana hasnilpe o zakono.

§ 1–5

Prosti teleshutimata

1S Kado zakono inkrelende teleshutimata pa nacionalni minoritetura, nacionalni minoritetshiba, zhutimasketajura thaj chachipe te hasnilpe e minoritetshiba kaj le zhutimaskeraj thaj krisa hajvi teleshutimata pa phurengisama. O zakono inkrelende vi teleshutimata pa pratipe thaj inkeripe anda kado zakono.

2S Nacionalni minoritetura si e zhidovura, rom, samura, shvedickafinlandera thaj tornedalingar sa pala e Shvedosko musajipe ando Evropakerajengi phandaikonven-cija pa zhutipe pe nacionalni

minoritetura (SÖ 2000:2) thaj o evropicko zakono pa themeskokotorvaj minoritetshiba (SÖ 2000:3).

Ande shibako zakono (2009:600) phenel ke e nacionalni minoritetshiba si finlandicka, jiddisch, meänkielicka, romanes thaj samicka.

3S Komuni thaj landstingura musajitimej te informirin e nacionalni minoriteton pa lenge chachimata thaj sa themeske thana kaj musaji te inkren ande pala kado zakono thaj e iskirimata kaj vezetin kado zakono phenel. Sa kade zhal pa themeske zhutimas-

keraj savengi butji si pe hasna karing le nacionalni minoritetura vaj minoritetshiba.

4S Ande shibako zakono (2009:600) phenel ke sa themeske thana si len jekh avri alome musajipe te zuraren thaj shon maj angle e nacionalni minoritetshiba

E themeske thana trobun sarsi te si te shon anglal e nacionalni minoritetongo shajipe te inkren thaj buljharen pengi kultura ando Shvedo. Shavorengo barardo sitjaripe pa jekh kulturako identiteto thaj te shaj vorbilpe korko penski minoritetickoshib te sholpe kado anglal angla sa.

5S Zhutimaskeraj te den le nacionalni minoriteton shajipe te aven hamime ande pushimata save azban len thaj kachigodi shaj te pushenpe thaj te vorbilpe le minoritetonca ande kadala pushimata.

Khetanimaskivorba pala o angluno kotor trobul te zhal perdal kodo ke e vezetimaskeraj inkren jekh pachivali vorba kusa le nacionalni minoritetura anda kodo te shaj len opre lenge dikhimata thaj so len trobun ande rajenge vorbi kana kado trobula te parancholiipe haj tesholpe tele.

5aS Zhutimaskeraj trobun te shon anglal e shavo-

ren thaj ternengo shajipe te shaj aven ande hamime thaj pinzharde thaj te len parcha ande vorba savi zhal pa lende thaj te kerelpe sa kado kade te shaj avel kerdo pala lengi voja.

5bS Komuni thaj landstingura trobun te dikhen te resen angle thaj sar te kerenkado haj sar te inkrenpe ande minoritetpolitikaki butji. Zhanajimata pa kodo so zhi kaj kamen te resen thaj sar te kerelpe sa kado savo shutepe tele pala o angluno kotor trobun te denpe avri kana varekon kado mangelpa le rajendar pe savende kado si te inkren ande haj te vezetin pala 20 S.

§ 6–7 Zhutimaskethana

6S Ande zhutimaskethan pe finlandicka si e komuni *Botkyrka, Eskilstuna, Gällivare, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Kiruna, Köping, Pajala, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar* thaj *Övertorneå*.

Pe zhutimaskethan pe meänkielicka si e komuni *Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala* thaj *Övertorneå*.

Pe zhutimaskethan pe samicka si e komuni *Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Gällivare, Härjedalen, Jokkmokk, Kiruna, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen* thaj *Östersund*.

7S Kavera komuni sar kodola save pomoninpe ando 6 S shaj pala jekh rodipe te aven ande ando zhutimaskethan pe finlandicka, meänkielicka vaj samicka. Pala o regeringo ashol save komuni tronbun te aven ande ando jekh zhutimaskethan.

Jekh komuna si ande ando jekh zhutimaskothan pala kodo kana o regeringo kado shutas tele shaj mangel te lelpa avri anda jekh zhutimaskothan. O regeringo shaj shon tele vorba te lelpa avri varesavi komuna feri te si chachimasa anda varesoste.

O regeringo shaj del hiro pa kodola save sar kamen te aven ande thaj pe kodola save sar kamen te cirdenpe avri anda jekh zhutimaskothan.

§ 8–12

Chachipe te hasnilpe finlandicka, meänkielicka thaj samicka kaj le raj

8S Zhijekhes si cachipe te hasnil finlandicka, meänkielicka hajvi samicka pe pengo vorbipe thaj vi iskirime kontaktura le vezetimaskerajenga savengi geografija si ando kodo than kaj kado inkrelpe pherdo vaj cera perel ande pe minoritetongeshiba haj zhutimaskothan. Kado zhal pe sa e butja savo si hamime vov vaj kon zhal anda leste vaj lende, te si o bajo phanglo kusa o zhutimaskothan.

Te si kade ke kodo jekh zheno hasnil finlandicka, meänkielicka vaj samicka ande jekh kacavo bajo, le raj si musajitime te den palpale vorba pe sa kodi shib. Sakojech saves naj juridicko zhutori si les pasha kado chachipe te lel tolmachime iskiripe pa kodo so shutaspe tele kana vov kado mangel thaj sostar kado kade sas ando bajo pe finlandicko, meänkielicko thaj pe samicko shib.

Le raj trobun vi bikadalesko te dikhen te shaj resen sakonejekhes pe lengi shib.

9S Avral anda zhutimaskothan si sakone zhenes chachipe te hasnil finlandicka, meänkielicka hajvi samicka vi pe vorba thaj vi iskirimasa pe kontaktura ande zhutimaskerajenge butja ande savo si hamime vov vaj kon zhal anda leste, te si kade ke o butjari savo si ando bajo zhanel te vorbil pe minoritetickoshib.

10S Zhijekhes si cachipe te hasnil finlandicka, meänkielicka thaj samicka pe peske iskirimata le *Riksdagenske manushenca* thaj o *Diskrimineringsombudsmannen*. Sakade zhal pe sakojeckhesko iskirime kontakto po *Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket* thaj *Arbetsförmedlingen* ande butja ande savo sakojech si hamime ande vaj savo shol parcha tusa.

11S Zhutimaskeraj trobun te dikhen te aven butjake zhene saven si zhanajipe ande finlandicka, meänkielicka thaj samicka khote kas kado trobul te avel zhi jekheste kana si kontakto le rajenca.

12S Zhutimaskeraj shaj shon tele avri alome vrami thaj alome than te shaj akharen kodoles savo resel lende thaj vorbil finlandicka, meänkielicka thaj samicka, hajvi te avel len avri alome telefonoskevrami.